

GÖMÖR NÉPRAJZA
XXXIV.

VILLÁNYI PÉTER

ZABARI
MESÉK ÉS MONDÁK

DEBRECEN, 1992

TARTALOM

ELŐSZÓ	5
A MESÉLŐKRŐL	5
A ZABARI MESÉK ÉS MONDÁK ÁLTALÁNOS JEGYEI	7
I. LEGENDAMESÉK	
1. Szent Péter szamarat árul	16
2. Minden rest kétszer fárad	16
3. Péter és a liba combja	17
4. A lusta ember és az ügyes lány	17
5. Isten segítségével	17
II. NOVELLAMESE	
6. Mariska és a tizenkét betyár	19
III. RÁSZEDETTETT ÖRDÖG-MESE	
7. A gazdag asszony meg az ördög	23
IV. FALUCSÚFOLÓ MESÉK	
8. A sikátori bika	25
9. A pillnyiek az erdőben	25
10. A domaháziak légyirtása	25
11. Az apró malacok	26
12. A malacok megnevelése	26
13. A sikátori lótojás	26
14. Jesztén még a bot is elsül	26
15. A világ közepe	26
V. TRÉFÁS MESÉK	
16. A hűséges asszony	27
17. A cserfába oltott alma	28
18. A megvakult férj	30
19. A rossz asszony	32
20. Hadd mártsak egyet!	32
21. A sokat fonó lány	33

22. A lány becsülete	34
23. Az istenmezeji lány	34
24. A vénlány és a legények	35
25. A cigány és a pap kutyái	35
26. Kis Kolozs és Nagy Kolozs	36
27. A koma és a túrós haluska	41
28. A huszár meg a papok	42
29. A katona és az özvegyasszony	44
30. A furfangos katona	45
31. A vénasszony, akit ringatni kellett	46
32. A cigányok és a pap szalonnája	51
33. A három fiú öröksége	52
34. Barna tanár	53
35. Bohóka és Katóka	54
36. Bohóka	61
37. Katóka és Bohóka	64
38. A pap, a kántor, a harangozó és a cigány a menyecskénél	66
39. A pap és a katona Szent Péter képében	67
40. A harangozó lánya meg a pap	70
41. A huncut cselédlegény	70
42. A büszke kondáslegény és a szeretője	72
43. Lyukra, Hódosl	76
44. A cigány, a kántor és a pap tehene	78
45. A cigány a papnál	80
46. A kapanyél is elsül	81
47. A cigány és az ítéletidő	82
48. Az egyszeri asszony gyón	82
49. A paraszt meg a cigánykoma	83
50. A cigány és a savanyú bab	84

VI. HAZUGSÁGMESE

51. Mikor a szakácsok legénye voltam	85
--------------------------------------	----

VII. FORMULAMESÉK

52. Mese, mese, mátká	87
53. Mese, mese fakakas	87
54. Volt egyszer egy dongó	87

VIII. ÁLLATMESÉK

55. Miért nincs a kutyának háza?	88
56. A szegény ember meg a farkas	88
57. A kutya és a macska szerződése	90
58. Mióta ellensége a kutya a macskának?	90
59. A szamár meg az ökör	90
60. A hazug kecske	91
61. A madarak királyválasztása	93

IX. EREDETMAGYARÁZÓ MONDÁK

62. Miért van folt a holdon?	94
63. Hogy keletkezett a szivárvány?	94
64. Minek a jele a szivárvány?	94
65. Miért süt ki a nap minden szombaton?	94
66. Mióta füstöl a tűz?	95
67. Az ádámcsutka eredete	95
68. Miért nem tud a kisgyerek egyéves koráig járni?	95
69. Miért nem szőrös a tótok nyaka?	95
70. Miért nem eszik a zsidók a disznóhúst?	95
71. Miért koldulnak a cigányok?	96
72. A cigányok eredete	96
73. Miért van a ló térdénél a béka?	96
74. Mióta szabad a kanásznak káromkodni?	97
75. A légy nevének eredete	98
76. Hogy teremtette Lucifer a legyet?	98
77. Miről kapta a nevét a koronafa?	98
78. A fűzfa	98
79. Jézus elárulása	99
80. Mióta nem ér tövig a búza kalásza?	99
81. Hogy maradt meg a kis kalász a búzán?	99
82. Miről nevezték el a dohányt?	100
83. Hogy keletkezett a gyöngyvirág?	100
84. A kétszer termő föld	100

X. TÖRTÉNETI MONDÁK

85. A falu keletkezése	102
86. A falu első lakói	102
87. Az első letelepülők Zabaron	102
88. Zabar kialakulása, egykori élete	102
89. Hogy jött létre a mai Zabar?	103
90. Zagyvaróna keletkezése	104
91. Miről kapta a nevét Bakóháza?	104
92. Istenmezeje nevének eredete	104
93. Az Istenmezeji templom és a Kőhegy	105
94. A Kőhegy Istenmezején	105
95. A Kőhegy istenmezején	105
96. A Kőhegy Istenmezején	105
97. A füleki vár	106
98. Az egri meleg forrás	106
99. A váci börtön	106
100. Az ajnácskői várkapitány felesége	106
101. A harangot a víz hozta	107
102. A templom építése	107
103. A török idők	107
104. A templom építése	107
105. A törökökről	108

106. A törökökről	108
107. A kutyafejű tatár	108
108. Az elveszett gyerek	108
109. Mátyás király	110
110. Ferenc Jóska	110
111. Rudolf trónörökös	110
112. Hitler apja	111
113. Vidrócki meg a szegény asszony	111
114. Vidrócki pénzt ad	112
115. Vidrócki és az öreg mama	112
116. Vidrócki mint püspök	113
117. Vidrócki és a Szőke had	113
118. Szőke Pista, a betyár	114
119. Vidrócki halála	115
120. Sobri Jóska halála	115
121. Vidrócki meg a pandúrok	115
122. Janosik	118
123. Rózsa Sándor származása	121
124. Hényel Jóska, az utolsó zabari betyár	121

XI. HIEDELEMMONDÁK

125. Előjel a háború előtt	125
126. Halott állat alakban	125
127. Találkozás a halottal	125
128. A halott férj megjelenik	126
129. A halott eljön a testvéréért	126
130. Búcsúsok a Tejúton	126
131. A halott anya hazajár a kisbabához	126
132. A halott anya óvja a gyerekeit	127
133. A halott kívánságainak teljesítése	129
134. A kúcsos kisasszony	129
135. Bányaomlás Rudnán	130
136. A fejetlen pap	130
137. Találkozás az ördöggel	130
138. A boszorkánnyá válás próbája	130
139. A boszorkány halála	131
140. A boszorkány nyom	131
141. A boszorkány nyom	132
142. A boszorkány állatokat szemmel ver	132
143. A boszorkány fölismerése	132
144. A boszorkány megpatkolása	133
145. Savanyú Jóska a boszorkánymulatságon	133
146. A tudós juhász	134
147. A tudós kocsis megállítja a hintót	135
148. A tudós kocsis meg az ácsok	135
149. A kocsis és az ács	136
150. Csanyi Feri gyógyít	137

151. Csanyi Feri gyógyít	138
152. Csanyi Feri gyógyít	139
153. Juhonka mama felülmúlja Csanyi Ferit	140
154. Sikertelen gyógyítás	142
155. Sikertelen gyógyítás	143
156. Csanyi Feri megbabonázza a lovakat	143
157. Találkozás Csanyi Ferivel	144
158. Csanyi Feri és a boszorkányok harca	144
159. Csanyi Feri három próbája	145
160. Csanyi Feri és a tanítványa	145
161. Csanyi Feri átadja a tudományát	146
162. Csanyi Margit gyógyít	146
163. Csanyi Margit gyógyít	147
164. Csanyi Margit tudománya	147
165. A füleki tudós gyógyít	148
166. A belezséri tudalmas ember gyógyít	149
167. Tudós ember gyógyít	150
168. A baktai asszonynál	150
169. A putnoki jósasszony	155
170. A baktai és a markazi halottlátónál	151
171. Az elesett testvér megidézése	152
172. A barboncás és a Szőke had	153
173. Barboncás a felhőben	153
174. A barboncás tejet kér	153
175. A pockok elküldése	154
176. A tudós bebizonyítja képességeit	154
177. Veszett kutyák a faluban	155
178. A zsaluzsányi ember	155
179. A megveszett menyasszony	156
180. Nagy kígyó Tólagánál	156
181. Nagy kígyó a Verő mocsolyában	157
182. Tarajas kígyó a legelőn	157
183. Kígyó a fűzfabokron	158
184. Kígyó a gyaloghídon	158
185. Nagy kígyó a Szederjesben	158
186. Balta a kígyócsontban	159
187. Tarajas kígyó támad	159
188. Kígyó a tehenet szopja	159
189. Kígyó a juhot szopja	159
190. Az emberevő kígyó	160
191. Sárkánykígyó Egercsehiben	160
192. A követ fújó kígyók	161
193. Sárkány viszi a vizet	162
194. Zárnyító fű	162
195. Lidérc Rudnán	163
196. Lidérc	153
197. Tüzes ember	163

198. Lángok Décs hegyinél	164
199. Égő zsúpkéve a határban	164
200. Fonási tilalom	164
201. Különös égi tárgy	165
202. Vakító lény a fán	165
203. Az orvos megmenekülése	166
204. Látogatás a másvilágon	166
205. Látogatás a másvilágon	167
JEGYZETEK	168
IRODALOM	186
TÁJSZÓJEGYZÉK	189

